

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Seppälä Niina
Turunen Sirpa
Vättö Kimmo

Kehittämishanke

**Aipal -palautejärjestelmän hyödyntäminen Etelä-Karjalan
Aikuisopisto AKTIVAN opetustyön kehittämisessä**

Työn ohjaaja Jukka Kurenniemi
Tampere 10/2011

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Seppälä, Niina; Turunen, Sirpa, Vättö, Kimmo
Aipal -palautejärjestelmän hyödyntäminen Etelä-Karjalan Aikuisopisto AKTIVAN
opetustyön kehittämisessä
24 sivua + 10 liitesivua
Lokakuu 2011
Työn ohjaaja Jukka Kurenniemi

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeen aiheena oli Aipal -palautejärjestelmän hyödyntäminen Etelä-Karjalan Aikuisopisto AKTIVAN tarpeisiin niin, että opetustyötä voidaan kehittää saadun palautteen perusteella mahdollisimman hyvin. Tutkimuksen päätavoitteena oli tehdä kolme erillistä palautekyselyä alku-, väli- ja päättöpalautekyselyt. Kysymyslomakkeiden avulla piti saada sellaista palautetta, jonka perusteella koulutusalat sekä yksittäiset opettajat voivat systemaattisesti kehittää opetusta ja oppimisen ohjausta.

Aipal -palautejärjestelmän valtakunnallisten kysymysten avulla saadaan tietoa koulutukseen hakeutumisesta, tarvittavan ammattitaidon hankkimisesta sekä tutkinnon suorittamisesta. Nämä valtakunnalliset kysymyssarjat ovat tarpeellisia, jotta oppilaitos voi vertailla saatuja tuloksia valtakunnallisesti. Tämän lisäksi Aipal -palautejärjestelmään tarvittiin oppilaitoskohtaisia lisäkysymyksiä, joiden avulla saadaan tarkempaa palautetietoa opetuksen onnistumisesta. Kehityshankkeessa keskityttiin luomaan sellaiset palautekyselyt, joiden avulla saadaan tarpeeksi sekä valtakunnallista että oppilaitoskohtaista palautetta itse tehtyjen lisäkysymysten avulla.

Kehityshankkeen lopputuloksena oli kolme palautekyselyä, jotka kaikki sisälsivät sekä valtakunnallisia että oppilaitoskohtaisia kysymyksiä. Kysymyslomakkeet muotoiltiin vastaamaan sekä järjestelmän että oppilaitoksen tarpeita mahdollisimman kattavasti. Kysymyslomakkeiden avulla voidaan nyt kerätä oikeanlaista palautetta oppilailta, analysoida sitä ja hyödyntää oman opetuksen toteutuksessa.

Asiasanat: palaute, palautejärjestelmä, opetustyön kehittäminen, henkilökohtaistaminen

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	1
1.1	Taustaa	1
1.2	Kehittämishankkeen tavoitteet	2
1.3	Tutkimusmenetelmä.....	2
2.	Opiskelijapalautteen merkitys opetustyössä	5
2.1	Palaute.....	5
2.1.1	Palautejärjestelmä.....	6
2.1.2	Palautetiedon käsittelemisen sykli.....	7
2.2	Opiskelijapalautteen kerääminen.....	9
2.3	Opiskelijapalautteen analysoiminen ja hyödyntäminen opetustyössä.....	11
3.	Aipal -palautejärjestelmän kehittäminen Etelä-Karjalan Aikuiskoulutuskeskus AKTIVASSA	13
3.1	Etelä-Karjalan aikuisopisto AKTIVA	13
3.1.1	Näyttötutkintojärjestelmä.....	13
3.1.2	Henkilökohtaistamismääräys	15
3.1.3	Aipal palautejärjestelmä.....	16
3.2	Aipal palautejärjestelmän kehittäminen.....	17
3.3	Saadun palautetiedon hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotus	21
4.	Yhteenveto.....	23
	Lähteet.....	24
	Liitteet	26
	LIITE 1. Aloituspalautekysely.....	26
	LIITE 2. Välipalautekysely	29
	LIITE 3. Päätöspalautekysely	32

1. Johdanto

1.1 Taustaa

Nykypäivänä oppilaitoksilla on kova kilpailu opiskelijoista ja oppilaitoksilta vaaditaan laadukasta opetustyötä. Tästä syystä johtuen on äärimmäisen tärkeää kerätä opiskelijoilta palautetta, jotta toimintaa voidaan kehittää paremmaksi. Palautteen tarkoituksena on muun muassa selvittää missä on onnistuttu, missä ei ja mitä kehitettävää opettajalla tai oppilaitoksella olisi. Pelkkä palautteen kerääminen ei yksinomaan kuitenkaan riitä, vaan sen jälkeen saatu palaute tulee analysoida ja tulosten perusteella toimintaa on kehitettävä eteenpäin. Palautteen hyödyntäminen ja sen avulla tapahtuva toiminnan kehittäminen vaatii sekä opettajalta että oppilaitokselta töitä sekä sitoutumista tähän työhön. Opiskelijoiden antama palaute on siis todella tärkeää tässä toiminnan kehittämisessä, koska oppilaat ovat yksi koulujen tärkeimmistä sidosryhmistä. Muita tärkeitä sidosryhmiä ovat muun muassa työelämän tahot sekä työvoimahallinto.

Etelä-Karjalan aikuisopisto AKTIVASSA on käytössä aikuisten ammatillisten näyttötutkintojen palautejärjestelmä Aipal. Palautejärjestelmä on valtakunnallinen ja sen tarkoituksena on tuottaa konkreettista palautetta näyttötutkintojärjestelmän toimivuudesta ja henkilökohtaistamismääräyksen toteutumisesta. AKTIVASSA koettiin, että Aipal -palautejärjestelmässä valmiina olevien valtakunnallisten kysymysten tuottama palaute ei riitä toiminnan kehittämiseen.

Valtakunnallisia palautelomakkeita voidaan muokata oppilaitosten omilla lisäkysymyksillä, jolloin oppilaitos saa enemmän tärkeää palautetta oman toimintansa kehittämistä varten. Järjestelmässä valmiina olevat valtakunnalliset kysymykset ovat kuitenkin tärkeitä sen takia, että eri oppilaitosten saamia tuloksia voidaan vertailla valtakunnallisesti. Tässä kehittämishankkeessa valtakunnallisia lomakepohjia lähdettiin muokkaamaan niin, että AKTIVA saisi enemmän hyödyllistä palautetta opiskelijoilta kuitenkin niin, että palautteen valtakunnallinen vertailtavuus säilyisi.

1.2 Kehittämishankkeen tavoitteet

Aipal -palautejärjestelmässä valmiina olevat kysymyslomakkeet eivät anna nykyisten kokemusten perusteella tarpeeksi olennaista tietoa koulutuksen kehittämistä varten. Tässä kehittämishankkeessa Aipal -palautejärjestelmään luodaan omia lisäkysymyksiä Etelä-Karjalan aikuisopisto AKTIVAN käyttöön. Näin pyritään muun muassa saamaan enemmän tietoa opetuksen käytänteistä ja vallitsevista oppimiskäsityksistä. Palautejärjestelmään tehdään kolme erillistä palautekyselyä alku-, väli- ja päättöpalautekysely. Vastausten perusteella koulutusalat sekä yksittäiset kouluttajat voivat kehittää koulutustaan. Tavoitteena on luoda sellaiset kysymyslomakkeet, joiden avulla voidaan systemaattisesti kehittää opetusta ja oppimisen ohjausta oppilailta saadun palautteen avulla.

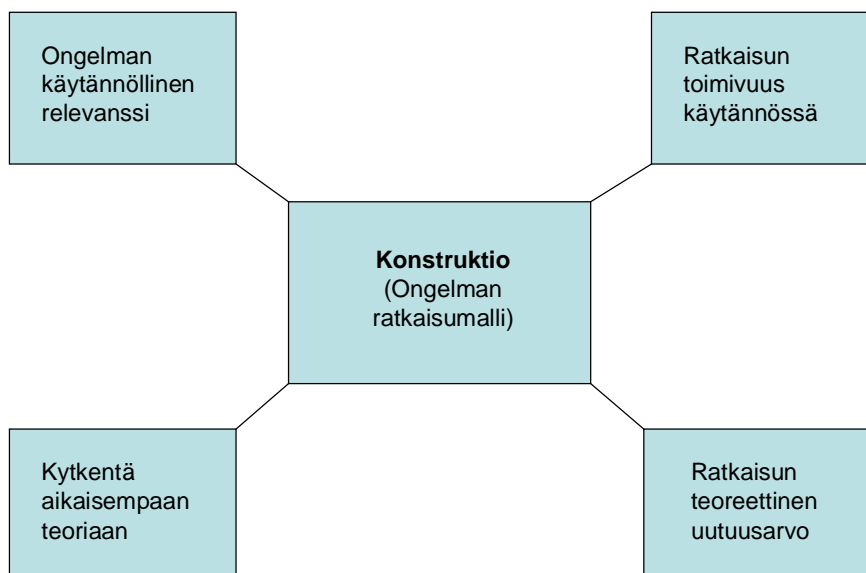
1.3 Tutkimusmenetelmä

Tämän tutkimuksen teoriaosuuden tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen deskriptiivinen menetelmä. Tarkoituksena on kirjallisuuden pohjalta tutkia aiheen teoriaa ja luoda pohja kehittämishankkeen käytännön osuudelle. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käytöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavat kohteet valitaan harkinnanvaraisesti eikä tilastollisia yleistyksiä pyritä luomaan. Kvaileva eli deskriptiivinen tutkimus on empiirisen tutkimuksen perusmuoto. Sen tarkoitus on vastata kysymyksiin mitä, kuka, millainen, missä, milloin. (Heikkilä 2001, 14-16, Eskola & Suoraranta 1998, 13)

Teoriaosuuden pohjalta kehittämishankkeen käytännön osuus toteutetaan konstruktiivisella tutkimusmenetelmällä. Konstruktiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on relevantin käytännön ongelman ratkaisu luomalla uusi ratkaisumalli. Konstruktion rakentamisessa on tärkeää, että se sidotaan aikaisempaan teoriaan, mikä on yksi keskeisempiä eroja verrattaessa konstruktiiivista tutkimusta ja konsultointia. (Lukka & Tuomela 1998, 27) Tässä kehittämishankkeessa käytännön ongelmana on se, että

olemassa olevan palautejärjestelmä ei tuota riittävästi sellaista palautetta, jonka avulla toimintaa voitaisiin kehittää.

Konstruktiivisen tutkimuksen tarkoitus on ratkaista todellisia ongelmia siten, että myös ratkaisun toimivuus tulee testattua tutkimusprosessin kuluessa. Kuvassa 1 on esitelty konstruktiivisen tutkimuksen peruselementit. Konstruktiivinen tutkimus perustuu kiinteästi aikaisempaan teoreettiseen tietämykseen ongelma-alueelta, ja tutkimusprosessin aikana saavutetut tulokset liitetään osaksi sitä.

Kuvio 1. Konstruktiivisen tutkimuksen peruselementit. (Lukka & Tuomela 1998, 25)

Konstruktiivinen tutkimus edellyttää kiinteää vuorovaikutusta vähintään yhden kohdeorganisaation kanssa. Tutkimuksen onnistumisen välttämätön edellytys on tutkijan toiminta kohdeorganisaation edustajien kanssa muodostamassaan tiimissä, jolla on suuri mielenkiinto löytää ongelmaan ratkaisu. Konstruktiivisen tutkimuksen onnistuessa kaikkien osapuolten toivomalla tavalla on tietämykseen liitettävissä uusi ratkaisumalli, jonka toimivuus on tullut osoitetuksi ainakin yhdessä organisaatiossa. Tämän tutkimuksen kolmesta tekijästä kaksi työskentelee Etelä-Karjalan aikuisopisto

AKTIVASSA. Kehittämishanketta tehdään yhteistyössä AKTIVAN rehtorin ja koulutuspäälliköiden kanssa, joten edellytykset tutkimuksen onnistumiselle täyttyvät.

2. Opiskelijapalautteen merkitys opetustyössä

2.1 Palaute

Oppilaitoksilla on yleensä jonkinlainen käsitys siitä ovatko oppilaat tyytyväisiä saamaansa opetukseen. Oppilaitoksen rehtorilla on myös oma näkemyksensä asiasta ja opettajilla on puolestaan omansa. Tärkein sidosryhmä tyytyväisyyden kertomiseen on kuitenkin opiskelijat, eli mitä mieltä he ovat saamastaan opetuksesta. Oppilaiden antaman palaute on äärimäisen tärkeää, jotta saadaan tietää missä mennään, mikä on hyvää ja mikä on huonosti. Oppilailta saatu palaute on itse asiassa täysin verrannollinen yritysten tekemiin asiakastyytyväisyyskyselyihin. Ilman oppilailta saatua palautetta on vaikea kehittää opetusta ja oppilaitoksen toimintaa oppilaskeskeisesti.

Organisaatio, joka on asiakaskeskeinen, pyrkii toteuttamaan omia tavoitteitaan asiakastyytyväisyyden avulla. Asiakastyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät tulee selvittää mahdollisimman tarkasti ja täsmällisesti, jotta toimintaa voidaan kehittää sen pohjalta. Asiakaskeskeisyys tarkoittaa tässä sitä, että tieto hankitaan suoraan asiakkailta. (Ylikoski 1999, 149) Asiakaskeskeisyyden sijaan oppilaitoksissa voidaan puhua oppilaskeskeisyydestä, jolloin toiminnan kehittäminen tapahtuu opiskelijoiden antaman palautteen mukaisesti.

Palaute on ympäristön sekä oman reaktiomme tuottama käsitys siitä millaisia olemme tai miten olemme toimineet. Jos palaute määritellään noin laajasti, niin se pitää sisällään kaiken mahdollisen esimiehen antamasta palautteesta kaupan kassalla tapahtuvaan välittömään palautteeseen. Opetustyössä, kuten monessa muussakin työssä, palaute on opettajan oman kehittymisen ja kasvun elinehto. Jos opettaja ei saa säännöllisesti palautetta työstään, niin opetustyön ei kehity vaan se suorastaan taantuu heikompaan suuntaan. Palautetta arvostavalla opettajalla on käsissään menestyksen avaimet sekä jatkuva oppimisen ilo. (Aalto 2004, 7)

Palaute voi olla myönteistä, kielteistä tai korjaavaa. Myönteinen palaute on miellyttävää, eli se kohdistuu onnistuneisiin tapahtumiin sekä ihmisen positiivisiin kykyihin, ominaisuuksiin, lahjoihin, persoonallisuuteen tai luonteeseen. Kielteinen

palaute on hieman hankalampi määritellä, koska se saattaa olla helposti loukkaavaa tai nöyryyttävää. Kielteisen palautteen lähtökohtana on kuitenkin yleensä tyytymättömyys tai pettymys johonkin tilanteeseen tai asiaan. Korjaavan palautteen pitäisi puolestaan olla nimensä mukaisesti korjaavaa eli sen tulisi keskittyä henkilön tekemisiin. Korjaava palaute ei saisi koskaan keskittyä henkilön persoonaan, lahjoihin eikä missään nimessä ulkonäköön. (Aalto 2004, 13)

Helsilää (2006, 142) mukaillen palaute on parhaimmillaan kun se:

- antaa tietoa oman toiminnan vaikutuksista oppimiseen
- kohdistuu asioihin, joihin voidaan oikeasti vaikuttaa
- on antajansa mielikuva, muodostunut todellisten havaintojen perusteella
- riippuu muun muassa antajan hahmottamistyylistä, kokemuksista, tiedoista, arvoista, tuntemuksista ja asenteesta
- auttaa kehittymään oikeaan suuntaan
- on mahdollisimman objektiivista
- kannustaa oma-aloitteeseen vastuunottoon omasta suorituskyvystä.

2.1.1 Palautejärjestelmä

Useissa tutkimuksissa on todettu, että opiskelijapalautteen merkitys osana oppilaitoksen laatuprosesseja on todella merkittävä. Palautetta on kerätty aina erilaisilla menetelmillä kuten suullisesti, kirjallisesti, sanallisin arvion sekä arvosanoilla. Lähes jokaisessa oppilaitoksessa kerätään palautetta, mutta palautekäytännöt poikkeavat hyvin paljon toisistaan, eikä palautteen keräämistä varten oli vielä muodostunut vakiomenetelmiä. (Venna (toim.) 2005, 7)

Opettajien työmäärän lisääntyminen ja mahdollisuus käyttää aikaa oppilaan ohjaukseen oppilasmäärien kasvaessa on tuonut uudet haasteet opettajan työhön. Samalla kun oppilasmäärät kasvavat ja opettajan työn luonne muuttuu, niin opettajien määrät säilyvät ennallaan vaikka työn haasteet kasvavat koko ajan. Oppilaitosten on pohdittava tarkasti miten niukat resurssit hyödynnetään, jotta lopputulos tyydyttäisi kaikkia. Muun muassa

tähän resurssien priorisointiin liittyen toimivan palautejärjestelmä voi olla avuksi keventämään opettajien työtaakkaa. (Venna 2005 (toim.), 7)

Toimiva palautejärjestelmä on selkokielineen ja helppokäyttöinen. Opiskelijan tulee pystyä antamaan palaute helposti ja kysymysten on oltava ymmärrettäviä, jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin. Nykyään palautejärjestelmät ovat lähes poikkeuksetta internetissä, joten vastaaminen on yleensä helppoa. Toisaalta ongelmaksi muodostuu se, miten opiskelijat saadaan antamaan palautetta, jos se on vapaaehtoista ja jos palautteen antaminen tapahtuu opiskelijan omalla ajalla. Tämän lisäksi tulee huomioida sellaiset opiskelijat, joille tietokoneen ja internetin käyttäminen ei ole itsestään selvä asia.

Opiskelijapalautejärjestelmä on myös useasti olennainen osa oppilaitoksen laatuprosessia. Palautejärjestelmän tavoitteena on toimia yhtenäisten periaatteiden mukaisesti jotta sen hyödyntäminen onnistuu mahdollisimman helposti. (Venna 2005 (toim.), 7) Palautteen keruun yhtenäisten periaatteiden löytyminen ja niiden toteuttaminen käytännössä voivat viedä aikaa, mutta lopulta toimintatavat yleensä vakiintuvat ennemmin tai myöhemmin. Palautejärjestelmään kannattaa siis panostaa, jotta sitä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti.

2.1.2 Palaute-tiedon käsittelemisen sykli

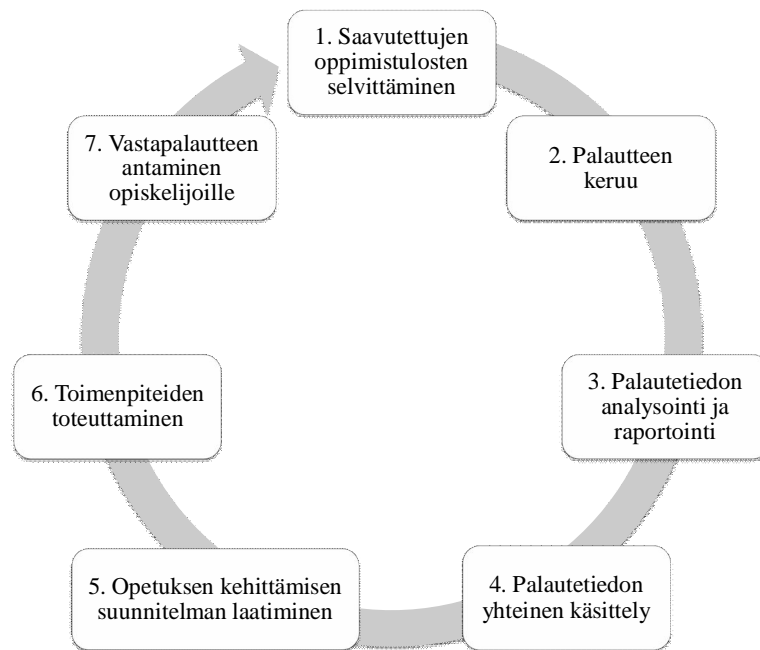
Opiskelijapalautteen keräämisessä on olennaista, että sitä tehdään säännöllisesti ja systemaattisesti niin, että saadut tulokset analysoidaan ja raportoidaan. Tulosten perusteella tulee antaa vastapalautetta opiskelijoille ja kehittää opetustyötä. Harvey (2003) mukaan palautetiedon käsittelyprosessi muodostuu seitsemästä eri vaiheesta kuvassa kaksi esitetyn syklin mukaisesti. (Lindblom-Ylänne & Nevgi (toim) 2009, 396-397) ¹

Ensimmäisenä vaiheena on selvittää saavutetut oppimistulokset. Palautteen keräämisen kannalta on tärkeää, että opintojaksolle on asetettu selkeät oppimistavoitteet, koska palautetta keräämällä selvitetään onko asetetut tavoitteet saavutettu.

¹ Alkuperäinen lähde: Harvey, L. 2003. Student Feedback. Quality in Higher Education 9(1), 3-20

Toisena vaiheena on palautteen kerääminen. Palautteen kerääminen voi tapahtua usealla eri tavalla. Tänä päivänä lienee kuitenkin yleisintä kerätä palautetta sähköisten palautejärjestelmien avulla. Kolmas vaihe muodostuu palautteen analysoinnista ja raportoinnista. On tärkeää, että opettaja saa palautteen suoraan ja on myös suotavaa, että toinenkin opettaja näkisi palautteen, mutta kuitenkin vain kyseessä olevan opettajan luvalla. Jos palautteessa on jotain ihmeellistä, niin on hyvä, että opettaja saa itse kertoa mistä tämä mahdollisesti johtuu ennen kuin tietoa levitetään laajemmin organisaatiossa. (Lindblom-Yläne & Nevgi (toim) 2009, 398)

Palautesyklin neljännessä vaiheessa käsitellään palautetiedosta tehtyjä raportteja yhdessä työyhteisön kanssa. Työyhteisöstä riippuen ryhmän kokoonpano voi olla hyvinkin erilainen, siihen voi kuulua esimerkiksi vastuopettajat, yksikön johtajat, rehtori tai erillinen opetuksen kehittämistyöryhmä. Raporttien perusteella arvioidaan miten opetustyötä voidaan kehittää. Viides ja kuudes vaihe keskittyvät pelkästään opetuksen kehittämisen suunnitelman laatimiseen sekä sen perusteella tehtävien toimenpiteiden toteutukseen. Tässä vaiheessa on tärkeää tiedottaa avoimesti kertyneistä kokemuksista sekä saaduista tuloksista niin yksikön sisällä kuin ulkopuolellakin. Syklin viimeinen vaihe on vastapalautteen antaminen. On tärkeää raportoida opiskelijoille, että heidän antamaansa palautetta on käsitelty ja toimenpiteistä, joihin palautteen perusteella ryhdytään. (Lindblom-Yläne & Nevgi (toim) 2009, 398)

Kuvio 2. Harveyn (2003) mukaan palautetiedon käsittelemisen sykli opetusta antavassa yksikössä (Lindblom-Ylänne & Nevgi (toim) 2009, 397)

Seuraavissa luvuissa paneudutaan hieman tarkemmin palautteen keräämiseen, analysointiin sekä palautetiedon hyödyntämiseen käytännössä.

2.2 Opiskelijapalautteen kerääminen

Opiskelijapalautteen antamisen tulee olla vapaaehtoista opiskelijoille. Heille tulee myös kertoa miksi palautetta kerätään ja saadun palautteen käyttötarkoitus. Palautteen keruu kannattaa suunnitella hyvin, jotta siitä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty opetustyön kehittämiseen sekä laadun varmistamiseen. (Helsingin yliopisto 2009, 5-6)

Opiskelijapalautteen voidaan kerätä monilla eri menetelmillä. Frisk esittelee arvioinnin ja palautteen keräämiseen soveltuvia monipuolisia ja helppokäyttöisiä menetelmiä teoksessa *Koulutuksen arviointi: kouluttajan ja henkilöstön kehittäjän työssä*. Hän listaa menetelmiksi havainnoinnin, kyselyt, haastattelut sekä tehtävät tai kokeet. Palautetta voidaan siis kerätä monella eri tavalla ja eri lähteistä. (Frisk 2005, 56) Opiskelijapalautte voi koskea muun muassa tyytyväisyyttä koulutuksen toteutukseen ja hyödyllisyyteen,

oppimiseen, kykyyn hyödyntää opittua tai opitun tuloksia ja niiden vaikutuksiin esimerkiksi työelämään (Lindblom-Ylänne & Nevgi (toim) 2009, 399).

Friskin (2005, 63) mukaan sellaisen palautteen keräämiseen, jonka tarkoitus on tuottaa tietoa järjestelmän toimivuudesta sekä sen eri vaiheista, soveliaain ja käyttökelpoisin menetelmä on kysely. Hyvän kyselylomakkeen tunnuspiirteitä ovat hänen mukaan muun muassa selkeys ja siisteys, looginen eteneminen, tekstien ja kysymysten selkeys, se että kerrallaan kysytään vain yhtä asiaa sekä se että lomake ei ole liian pitkä. Kysely voi olla sähköinen tai paperinen. Sähköisten lomakkeitten etuna on, että tiedot ovat niissä valmiina oikeassa muodossa tilastollista käsittelyä ja analysointia varten. Hyvän palautekyselyn laatiminen vaatii tekijältä tarkkaa kysymysten pohdintaa, täsmentämistä ja käsitteiden määrittelyä. Lomakkeiden tekemiseen sekä palautekysymysten laadintaan kannattaa panostaa, jotta opiskelijoilta saadaan kerättyä olennaista tietoa opetuksen kehittämistä ja laadun varmistamista varten.

Haasteellista kysymysten suunnittelussa on sen pohtiminen, kuinka tarkkoja vastauksia halutaan ja kuinka tarkkoja vastauksia on mahdollisuus saada. Arvioinnin tavoite on oltava selvillä ennen lomakkeen laatimista. Ensin tulee miettiä ne arvioitavat kohteet, joista tietoa tarvitaan. Seuraavaksi kyselyn laatijan mieltii oleelliset arviointituloksiin mahdollisesti vaikuttavat taustatiedot joita kysytään. On myös erittäin tärkeää tarkastaa, että laaditut kysymykset pystyvät antamaan vastauksia arvioitavista kohteista. (Frisk 2005 s. 63)

Opiskelijapalautteen keräämisessä kannatta kiinnittää huomioita myös ajankohtaan, eli milloin palaute kerätään. Yleensä palaute kerätään aina opintojakson lopussa, mutta palautetta voidaan kerätä myös alussa ja opintojen aikana. Opiskelijoilta voidaan siis kerätä palautetta koko opintojen ajan. Tällöin puhutaan yleensä alku-, väli- ja päättöpalauteesta.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (1998/631/8§/3mom) velvoittaa koulutuksen järjestäjän huolehtimaan näyttötutkintoon ja siihen valmistavan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisen. Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräyksen (43/11/2006) ensimmäisessä pykälässä koulutusten järjestäjä määrätään keräämään palautetta.

Palautteista saatavalla tiedolla näyttötutkintojärjestelmää kehitetään, yhdessä siihen osallistuvien kanssa.

2.3 Opiskelijapalautteen analysoiminen ja hyödyntäminen opetustyössä

Oppilaitosten yhtenä tärkeänä tehtävänä on arvioida ja kehittää omaa tutkimus- ja opetustoimintaansa. Opiskelijapalautetietojen kerääminen ja hyödyntäminen on keskeinen osa oppilaitosten laatutyötä. Opiskelijapalaute voi koskea muun muassa tyytyväisyyttä koulutuksen toteutukseen ja hyödyllisyyteen, oppimista, kykyä hyödyntää opittua tai opitun tuloksia ja niiden vaikutuksia esimerkiksi työelämään. (Lindblom-Ylänne & Nevgi (toim) 2009, 395-399)

Oppilaitokset kilpailevat oppilaista ja koulutusten järjestämisoikeuksista. Tästä johtuen oppilaitoksille on tärkeää saada tietoa tarjoamansa koulutuksen laadusta ja siitä kohtaako tarjonta kysynnän. Palautteella on erittäin tärkeä merkitys oppilaitosten laadun kehittämisessä. Opetuksen laatuvaatimukseen liittyen omaa opetustyötä on jatkuvasti arvioitava ja analysoitava. Toimintaa ja opetusta ei voida kehittää, ellei saada tietoa ja palautetta. Oppilaitosten toimintaan ja opetukseen liittyvä palaute on toiminnan kehittymisen edellytys. Palaute ja arviointi ovat myös merkittävä osa erilaisissa laatujärjestelmissä. (Lindblom-Ylänne & Nevgi (toim) 2009, 395-399).

Kehittävän arvioinnin käsitteestä puhutaan silloin, kun toimintaa arvioidaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa käytännön toiminnan ja arvioinnin välillä. Kehittävä arviointi on toimintatapa, jonka avulla tuotetaan tietoa toiminnan kehittämiseksi ja kehittämällä toimintaa tuotetaan uutta arvioitavaa tietoa. Tietoa voidaan analysoida sekä tilastollisin että laadullisin menetelmin riippuen palautteenhankinnan menetelmästä. (Korkeakoski & Silvennoinen 2008, 117 - 118, 120)

Jaakon (2000, 2-3) tutkimuksen mukaan yksittäinen opettaja saa palautteesta työkaluja omaan työhönsä. Palautteen avulla opettaja voi kehittää materiaalejaan, menetelmiään ja oman opetuksensa laatua. Tällöin opettaja käy saamansa palautteen perusteella

reflektiota itsensä kanssa, muuttaa toimintaansa, opettaa, ja saa taas palautetta, jonka hän itse arvioi ja minkä mukaan kehittää työtään jälleen.

3. Aipal -palautejärjestelmän kehittäminen Etelä-Karjalan Aikuiskoulutuskeskus AKTIVASSA

3.1 Etelä-Karjalan aikuisopisto AKTIVA

Etelä-Karjalan aikuisopisto AKTIVA on aikuiskoulutusta tarjoava ammatillinen oppilaitos, joka toimii Lappeenrannassa ja Imatralla. AKTIVA järjestää työelämä- ja asiakaslähtöistä aikuiskoulutusta yhteiskunnan ja alueellisen elinkeinoelämän tarpeisiin. Koulutus on perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä muuta valmentavaa ja ammattitaitoa täydentävää koulutusta. Koulutusta toteutetaan valtiosuus-, työvoima-, henkilöstö- ja oppisopimuskoulutuksena. Valtaosa AKTIVA koulutustarjonnasta tähtää tutkintojen tai niiden osien suorittamiseen.

AKTIVASSA tehtiin vuonna 2010 yli 1100 opiskelijatyövuotta ja henkilökuntaa noin 140. AKTIVASSA voi opiskella seuraavia koulutusaloja: kielet, kuljetusala, liiketalous, luonnonvara-ala, majoitus-, ravitsemis- ja puhdistuspalveluala, metalli- ja prosessiteollisuus, henkilövalmennus, rakennus- ja sähköala, sosiaali- ja terveysala sekä vaatetus ja sisustus.

3.1.1 Näyttötutkintojärjestelmä

Näyttötutkintojärjestelmä on työelämän tarpeisiin kehitetty tutkintojärjestelmä, jossa voidaan osoittaa koulutuksessa ja työssä hankittu osaaminen. Näyttötutkintojärjestelmä on aikuisväestölle suunnattu joustava tapa osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamista tai työtehtävien vaihtuessa pätevyitä uuteen ammattiin. Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla osaaminen ja näyttötutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito työpaikoilla erilaisissa työtehtävissä. Näyttötutkintojärjestelmän etuna on se, että henkilön osaaminen tunnustetaan riippumatta siitä miten se on hankittu, eli osaaminen voi olla hankittu esimerkiksi työkokemuksen, opiskelun tai jonkin muun toiminnan kautta. (Opetushallitus 2011a, 15)

Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Näyttötutkintojärjestelmässä on tällä hetkellä valittavana 52 ammatillisen perustutkinnon lisäksi yli 300 eri alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoa. (Opetushallitus 2010, 4) Tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta. Tutkintotoimikunnat ovat Opetushallituksen asettamia, työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja itsenäisiä ammatinharjoittajia edustavia luottamuselimiä, joiden ensisijaisena tehtävänä on johtaa näyttötutkintojen järjestämistä ja antaa tutkintotodistukset näyttötutkintoja suorittaville henkilöille. (Näyttötutkinnot.fi portaali 2010)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen, johon näyttötutkinnot kuuluvat, keskeinen tehtävä on kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää, edistää työllisyyttä ja elinikäistä oppimista. Näyttötutkintojen yksi perusedellytys on monipuolinen ja riittävän laaja työelämäverkosto. (Kokkonen 2010, 11) Näyttötutkintojärjestelmän neljä keskeisestä periaatetta ovat kolmikantayhteistyö (työnantaja, työntekijä ja oppilaitos), tutkintojen riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta, tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen osoittamalla ammattitaito tutkintotilaisuuksissa ja henkilökohtaistaminen. (Opetushallitus 2011a, 15) Näyttötutkintojärjestelmän rahoitus tapahtuu joko omaehtoisena koulutuksena, TE-keskuksen rahoittamana koulutuksena, oppisopimuskoulutuksena tai henkilöstökoulutuksena (Näyttötutkinnot.fi portaali 2010).

Vuonna 1994 käyttöön otettu näyttötutkintojärjestelmä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa on siis laajentunut nykyisin varsin laajaksi ammatilliseksi perus- ja lisäkoulutukseksi ehkäpä juuri joustavuuden ansioista. OPM:n tiedote 7/502/9.2.2008 mukaan, vuonna 2006 ammatillisen koulutukseen osallistui yli 130 000 henkeä.

Näyttötutkintojen kuten muunkin ammatillisen koulutuksen laadun määrittelemineen on haastava tehtävä jokaisella, joka on mukana näyttötutkintojärjestelmässä. Ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädäntö velvoittaa oppilaitokset arvioimaan omaa toimintaansa ja osallistumaan toimintansa ulkopuoliseen arviointiin, jotta toiminnan laatu voitaisiin säilyttää hyvällä tasolla. Tätä arviointia varten on laadittu ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus ja otettu valtakunnallisesti käyttöön Aipal palautejärjestelmä. (Kokkonen 2010, 10-12)

3.1.2 Henkilökohtaistamismääräys

Näyttötutkintojen henkilökohtaistaminen pohjautuu lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (L 631/1998) kirjattuun henkilökohtaistamisen vaatimukseen sekä 1. maaliskuuta 2007 voimaan tulleen, Opetushallituksen antamaan henkilökohtaistamismääräykseen.

Henkilökohtaistamismääräys velvoittaa koulutuksen järjestäjän toimimaan siten, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, näyttötutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Henkilökohtaistamismääräys myös ohjeistaa koulutuksen järjestäjän tekemään yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. (Rannikko & Kekäläinen (toim.) 2007, 5-6)

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa näyttötutkinnon suorittajan ja opiskelijan ohjaus- neuvonta-, opetus- ja tukitoimien asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteuttamista. Siinä otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta sekä muista syistä, kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä, johtuvat erityistarpeet. Kaikki nämä tutkinnon suorittamiseen vaikuttavat asiat kirjataan henkilökohtaistamista koskevaan suunnitelmaan. Tutkinnon suorittaja, koulutuksen järjestäjä ja tarvittaessa tutkinnon hankkija allekirjoittavat suunnitelman. Siihen ei saa kirjata viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) salassa pidettäviksi määrättyjä tietoja. (Rannikko & Kekäläinen (toim.) 2007, 5-6)

Opetushallituksen (2011b) antaman ohjeen mukaan henkilökohtaistaminen tehdään kolmessa vaiheessa seuraavasti:

Hakeutumisvaiheessa selvitetään

- hakijan lähtötilanne, suoritettava tutkinto tai sen osa, koulutustarpeet ja -toiveet.
- Lähtötilannetta kartoitettaessa voidaan käyttää apuna www.osaan.fi-sivustoa
- hakijan aikaisemmin osoittama osaaminen

- hakijan aikaisemmin saavuttama osaaminen ja ohjataan tarvittaessa suoraan tutkintotilaisuuteen
- ohjauksen ja tukitoimien tarve

Tutkinnon suoritusvaiheessa

- päätetään aikaisemmin osoitetun osaamisen tunnustamisesta
- suunnitellaan tutkinnon suorittajan kanssa tutkintosuoritusten järjestelyt
- neuvotaan ja ohjataan tutkinnon suorittajaa tutkintosuoritusten suunnittelussa
- otetaan huomioon tutkinnon suorittajan erityistarpeet

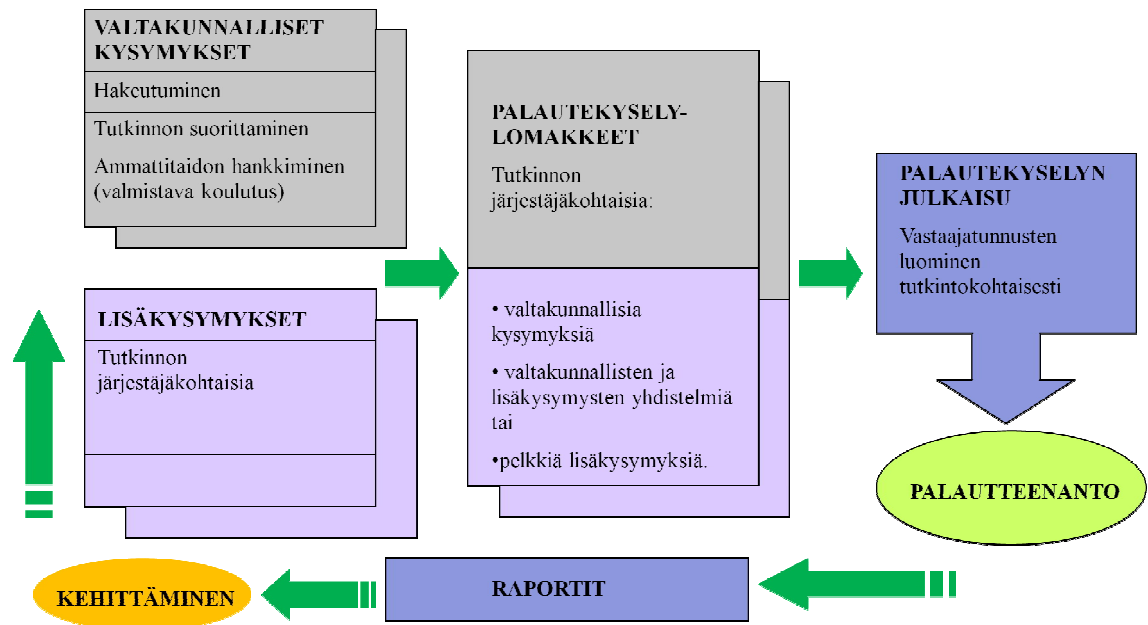
Tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheessa

- tarjotaan opiskelijalle parhaiten soveltuvia koulutusmuotoja, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja -järjestelyjä
- ohjataan opiskelijaa joustavien henkilökohtaisten oppimispolkujen suunnittelussa
- neuvotaan ja ohjataan opiskelijaa myös muiden asiantuntijoiden tarjoamiin tukipalveluihin

3.1.3 Aipal palautejärjestelmä

Aipal palautejärjestelmä on opetushallituksen ylläpitämä ja hallinnoima ilmainen palautejärjestelmä verkossa. Palautejärjestelmän tarkoituksena on tuottaa tietoa aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuudesta sekä sen eri vaiheista: hakeutumisesta koulutukseen, tutkinnon suorittamisen aikana ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisesta. OPH:n mukaan järjestelmä antaa asiakaslähtöisen ja laadullisen näkökulman aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja Aipal -palautejärjestelmä on toiminnan kehittämisen väline sekä koulutuksen järjestäjille, tutkintotoimikunnille, Opetushallitukselle sekä opetusministeriölle. Palautejärjestelmän on kehittänyt opetusministeriö yhdessä Opetushallituksen kanssa valtioneuvoston 5.12.2007 hyväksymän vuosien 2007–2012 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Aipal palautejärjestelmän toimintaprosessi on kuvattu kuviossa kolme. Järjestelmässä on valmiina valtakunnalliset kysymykset kolmesta eri aiheesta; koulutukseen hakeutumisesta, tutkinnon suorittamisesta ja ammattitaidon hankkimisesta. Tämän lisäksi jokainen tutkinnon järjestäjä voi tehdä itse omia tutkintokohtaisia lisäkysymyksiä. Lisäkysymysten tarkoituksena on antaa oppilaitoksille mahdollisuus kerätä palautetta valtakunnallisen palautteen lisäksi sellaisista asioista, jotka koetaan oppilaitoksessa tärkeiksi. Lopullisen palautekyselyn lomakkeet muodostuvat näistä kahdesta kysymyssarjasta joko yhdessä tai erikseen. Aipal -palautejärjestelmään on siis mahdollista luoda kokonaan oma kysymyssarja lisäkysymyksillä, mutta silloin kysele tuottaa tietoa vain kyseiselle oppilaitokselle eikä sitä voida vertailla valtakunnallisesti. Kun palautelomake on tehty valmiiksi, se julkaistaan Internetissä ja kyselyyn luodaan vastaajatunnukset. Tämän jälkeen oppilaat antavat palautteen, jonka perusteella järjestelmä tuottaa palauteraportit. Näistä raporteista saadaan yksi tärkeä työväline opetustyön kehittämiseen.

Kuvio 3. Aipal toimintaprosessi. (Vacker 2011)

3.2 Aipal palautejärjestelmän kehittäminen

Syksyllä 2010 Aikuisopisto AKTIVAN johtoryhmän ja koulutuspäälliköiden kokouksessa päätettiin laajentaa Aipal -palautejärjestelmän käyttöä kaikille koulutusaloille. Aipal -palautekyselyn tekevät omaehtoiset ja oppisopimus opiskelijat. Työvoimapoliittisessa koulutuksessa olevat opiskelijat tekevät edelleen OPAL -palautekyselyn. Tarkoituksena oli muun muassa yhdenmukaistaa palautteen keruuta valtakunnallisesti ammatillisten aikuisoppilaitosten kanssa. Aipal -palautejärjestelmän kehittämisen lähtökohtana oli se, että käyttökokemusten mukaan järjestelmässä olevat valtakunnalliset palautekysymykset eivät antaneet riittävästi oikeanlaista palautetta AKTIVAN käyttöön, jotta sen pohjalta opetustyötä voitaisiin kehittää.

Aloitimme projektin, eli Aipal -palautekyselyn kehittämisen lokakuussa 2010. Ensimmäisenä vaiheena oli tutustua Aipal -palautejärjestelmään sekä olemassa oleviin kysymyslomakkeisiin. Tutustuimme Aipal -palautejärjestelmään ensin keskenämme ja tämän jälkeen AKTIVAN Aipal -vastuukäyttäjä piti meille käyttökoulutuksen. Samanaikaisesti syksyllä 2010 pidimme useamman aivoriihen, jossa pohdimme yhdessä palautelomakkeelle tulevia kysymyksiä.

Lähetimme lokakuussa sähköpostilla kyselyn AKTIVAN koulutuspäälliköille. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää millaista tietoa kouluttajat tarvitsevat opetustyön kehittämistä varten. Saimme muutamia vastauksia, mutta läheskään kaikki eivät vastanneet kyselyyn (vastausprosentti jäi vähän alle 30 prosentin). Jatkoimme kuitenkin saatujen vastausten avulla kysymyspatteriston työstämistä. Tämän lisäksi tutustuimme muihin olemassa oleviin ja hyväksi havaittuihin palautekyselyihin. Tällaisia hyviä palautekyselyitä olivat muun muassa Työvoimakoulutuksen opiskelijapalautejärjestelmässä (OPAL) olevat kysymykset ja AKTIVAN opettajien itse tekemät vapaamuotoiset palautekyselyt. Meidän tekijöiden yhteistyö toimi hyvin ja kysymysten asettelun kannalta oli hyvä, että olemme kaikki eri koulutusalojen edustajia. Tämä takasi mahdollisimman monipuolisen näkökulman kysymysten tekemisessä.

Kysymysten asettelussa tuli huomioida Aipal -palautejärjestelmän ominaisuudet ja rajoitteet muun muassa vastausvaihtoehtojen valinnassa. Kysymyslomakkeelle voi tehdä seuraavanlaisia vastaustyyppisiä:

- Vastaustyyppi 1. Kyllä/Ei -vastaus valinta. Jos Kyllä/Ei -vastauksen lisäksi halutaan kysyä jatkokysymys, se voidaan tehdä erikseen Kyllä-vastaukselle ja erikseen Ei-vastaukselle. Jatkokysymystä voidaan käyttää joko molempiin tai vain toiseen vastaukseen. Jatkokysymys ei ole pakollinen. Kyllä-vastauksen jatkokysymyksen vastausasteikko on Ei/en lainkaan – Hieman – Jonkin verran – Melko paljon – Erittäin paljon. Ei-kysymyksen jatkokysymykseen vastataan avoimena tekstinä.
- Vastaustyyppi 2. Vastausasteikko: Ei/en lainkaan – Hieman – Jonkin verran – Melko paljon – Erittäin paljon.
- Vastaustyyppi 3: Monivalinta. Monivalintainen rastituslaatikko (käyttäjä voi valita yhden tai useamman vaihtoehdon), yhden valinnan alasvetovalikko (valintalistassa näkyvistä useista vaihtoehdoista käyttäjä voi valita vain yhden) tai valintanappi joko/tai (kaikki vaihtoehdot näkyvät näytöllä yhtä aikaa ja joista vastaaja voi valita vain yhden).
- Vastaustyyppi 4: Avoin tekstikenttä, johon vastaaja voi kirjoittaa vapaamuotoista tekstiä enintään sen merkkimäärän verran, joka tässä ilmoitetaan.

Kysymykset tuli siis muotoilla vastaustyypit huomioiden. Olisimme halunneet muutaman kyllä -vastauksen jälkeen lisäkysymyksen miksi, johon vastataan avoimena tekstinä. Tämä ei kuitenkaan ollut järjestelmän puolesta mahdollista. Palautelomakkeissa paljon käytetty valmis vastausasteikko (Ei/en lainkaan – Hieman – Jonkin verran – Melko paljon – Erittäin paljon) vaati myös kysymysten muotoilua, jotta kysymys vastasi vastausasteikkoa mahdollisimman hyvin.

Joulukuussa saimme ensimmäisen version kysymyslomakkeista valmiiksi. Kysymyslomakkeita oli kolme: aloitus-, väli- ja päättöpalaute. Tämän jälkeen teimme testitunnukset järjestelmään ja testasimme lomakkeiden toimivuutta itse. Teimme jokainen useamman palautekyselyn, koska järjestelmä vaatii vähintään viisi tehtyä kyselyä esittääkseen tulokset.

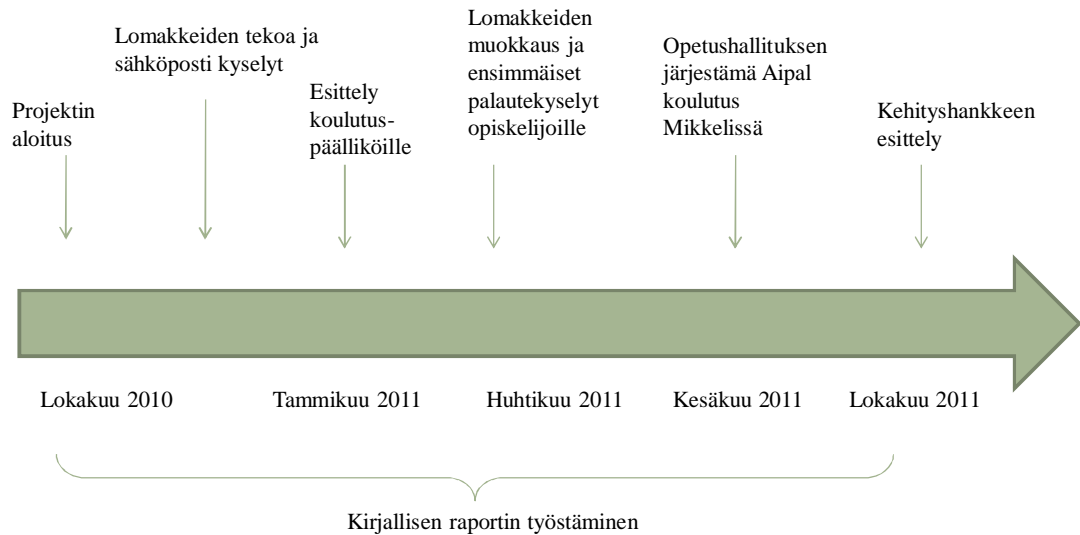
Tammikuussa 2011 järjestimme esittelytilaisuuden AKTIVAN rehtorille ja koulutuspäälliköille. Tilaisuuden tarkoituksena oli saada palautetta tekemistämme kyselylomakkeista. Esittelytilaisuus oli vuorovaikutteinen, eli kaikki osallistuivat

aktiivisesti keskusteluun. Keskustelun päätteeksi huomasimme, että sisällöllisesti tekemämme kysymykset olivat hyviä, mutta lomakkeet tuli muotoilla uusiksi. Palautekyselyissä oli liikaa itse tehtyjä oppilaitoskohtaisia kysymyksiä ja liian vähän valtakunnallisia kysymyksiä. Valtakunnallisia kysymyksiä tarvittiin enemmän, jotta järjestelmästä saadaan valtakunnallista vertailutietoa. Emmekä olleet huomioineet sitä, että järjestelmä vaati tietyn määrän valtakunnallisia kysymyksiä tuottaakseen vertailutietoa. Koimme oppilaitoskohtaisen kysymysten muotoilun niin tärkeäksi, että emme olleet huomioineet valtakunnallisen vertailutiedon tärkeyttä tarpeeksi.

Jatkoimme palautekyselyiden muokkaamista saamamme palautteen mukaisesti. Teimme uudet aloitus-, väli- ja päättöpalautelomakkeet, joissa on tarpeeksi valtakunnallisia kysymyksiä sekä itse tehtyjä oppilaitoskohtaisia lisäkysymyksiä. Nämä lomakkeet testattiin käytännössä AKTIVAN kiinteistönhoitaja opiskelijoilla. Opiskelijat tekivät palautekyselyn itsenäisesti opettajan antaman Internet osoitteen ja vastaajatunnusten avulla. Palautekyselyn vastausprosentti oli 100 %. Opettajan tehtäväksi jäi analysoida saatua palautetta ja kehittää opetustaan sen mukaisesti.

Opetushallitus järjesti kesäkuussa 2011 Mikkeliissä koulutustilaisuuden Aipal - palautejärjestelmän käytöstä. Osallistuimme koulutukseen perehtyäksemme vielä lisää järjestelmään sekä saadaksemme lisäinformaatiota kehittämishankettamme varten. Koulutus oli hyvin käytännönläheinen ja antoi meille hyödyllistä tietoa järjestelmästä kokonaisuutena.

Palautekyselyt saatiin käyttövalmiiksi suunnitellussa aikataulussa. Kehityshankkeen ajallinen toteutus on esitetty kuviossa neljä. Projekti kesti kokonaisuudessaan yhden vuoden. Aloitimme lomakkeiden työstämisen lokakuussa 2010 ja valmiin työn esittely on lokakuussa 2011. Opetustyön kehittäminen on tästä eteenpäin jokaisen kouluttajan vastuulla. Jokaisen kouluttajan tulee teettää ryhmällään aloitus-, väli- ja päättöpalautekysely. Saatua palautetta tulee hyödyntää oman opetustyön kehittämisessä.

Kuvio 4. Kehittämishankkeen toteutumisen aikajana.

3.3 Saadun palautetiedon hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotus

Aipal palautejärjestelmästä saadun palautetiedon hyödyntäminen opetustyönkehittämisessä on hyvin opettaja- ja koulutusala-kohtaista, mutta aikuisopiston tavoitteena on lisätä saadun palautetiedon hyödyntämistä kaikilla koulutusaloilla. Tästä johtuen Aipal palautejärjestelmän on nostettu esiin aikuisopiston laatutyössä. Tarkoituksena on että järjestelmää hyödynnettäisiin enemmän päivittäisessä opetustyössä. Yhtenä ongelmana on, että aikuisopistolla ei ole yhtenäistä käytäntöä miten palautetta hyödynnetään. Palautetiedon hyödyntämistä käytännössä pitäisi tutkia enemmän, koska se on olennainen osa laatutyötä.

Ongelmallista on myös se, että kouluttaja ei saa järjestelmästä suoraan yksilöllistä palautetta. Tällä hetkellä Aipal palautteen käsitteleminen vaatii monen kouluttaja aikaa, resursseja ja aktiivisuutta tullakseen näkyväksi päivittäisessä opetustyössä.

Jatkotutkimuksena voisi tutkia nimenomaan yksittäisen kouluttajan aktiivisuutta saadun palautteen hyödyntämisessä. Opetushallitus tekee myös syksyn 2011 ja talven 2012 aikana kyselyn Aipal -palautejärjestelmän käyttäjille, jossa kerätään käyttäjiltä kokemuksia ja palautetta tarpeista, joiden perusteella voidaan suunnitella seuraavaa ohjelmaversiota Aipal -palautejärjestelmästä.

Palautteen kerääminen liittyy oppilaitoksen laatutyöskentelyyn. Jotta opetuksesta saadaan laadukasta, tulisi myös selvittää työelämään näkökulma. Aikuisopisto tekee jatkuvasti yhteistyötä työelämän edustajien kanssa. Aipal palautejärjestelmällä ei voida kerätä suoraan palautetta työelämän edustajilta. Aikuisopisto tekee C&Q -osaamistarpeidenkartoitusta (Competence & Qualification), johon kuuluu työelämän edustajien teemahaastattelut. Teemahaastattelu käsittelee yritysten osaamistarpeita, eli kohtaako koulun opetus työelämän odotukset. Tähän liittyen toisena jatkotutkimusehdotuksena on, että aikuisopisto tekisi myös työelämän edustajille oman palautekyselyn.

4. Yhteenveto

Nykyään oppilaitoksilta vaaditaan laadukasta opetustyötä. Opiskelijapalautteen kerääminen onkin lisääntynyt viime aikoina huomattavasti. Oppilaitokset haluavat saada palautetta heidän tärkeimmältä sidosryhmältä, eli opiskelijoilta. Palautteen kerääminen voi tapahtua monella eri tavalla. Riippumatta siitä miten palaute on kerätty, on tärkeää hyödyntää saatu palaute. Palaute tulee analysoida ja saadut tulokset raportoida. Tämän jälkeen opetustyötä pitäisi kehittää saadun palautteen perusteella. Palautteeseen tulee kuitenkin suhtautua järkevän kriittisesti, jotta se olisi mahdollisimman hyvin hyödynnettävissä omassa opetustyössä.

Opiskelijapalautteen keräämisen yhtenä haasteena on se, miten palautetta saadaan kerättyä mahdollisimman tehokkaasti. Tähän on apuna Internetissä olevat sähköiset palautteenkeruujärjestelmät, jotka ovat käyttäjäystävällisiä ja joista saatua palautetietoa voidaan analysoida suoraan. Palautteen antamisen tulee olla vapaaehtoista, mutta siitä huolimatta meidän kokemusten mukaan opiskelijapalaute kannattaa kerätä oppitunnin aikana, koska muutoin vastausprosentti jää helposti olemattomaksi.

Toinen opiskelijapalautteen keräämiseen liittyvä haaste on se miten saadaan kerättyä palautetta oikeista asioista. Millaisia kysymyksiä lomakkeille tulee? Miten lomakkeet muotoillaan? Pohdimme näitä asioita monelta eri kantilta kuluneen vuoden aikana ja saimme loppujen lopuksi tehtyä sellaiset palautelomakkeet, joihin olimme tyytyväisiä.

Vaikka palautteen kerääminen on lisääntynyt, niin palautteen purkamiseen ja hyödyntämiseen käytetään yleisesti ottaen liian vähän aikaa ja resursseja. Nähtäväksi jää kuinka aktiivisesti Etelä-Karjalan Aikuisopisto AKTIVAN kouluttajat hyödyntävät saamaansa palautetta. Mikään palautejärjestelmä tai lomake ei itsestään muuta mitään, vaan kouluttajien on oltava aktiivisia ja osattava poimia oleellinen palaute oman työnsä avuksi.

Lähteet

- Aalto, M. 2004. Parjaavasta kolautteesta korjaavaan palautteeseen. Ryttylä: My Generation Oy
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus
- Frisk, T. 2005. Koulutuksen arviointi: kouluttajan ja henkilöstön kehittäjän työssä. 2. painos. Hyvinkää: Educa -instituutti oy
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita
- Helsingin yliopisto. 2009. Opiskelijapalautteen keruu ja käsittely – Helsingin yliopiston ohje. Tulostettu 29.6.2011
[http://www.helsinki.fi/opiskelijarekisteri/oodi/webodi/files/Palauteohje_10.6.pdf]
- Helsilä, M. 2006. Suoritusarviointi. Helsinki: Infor Oy
- Jaako, J. 2000. Kirjallisen opiskelijapalautteen käyttö opetustyön kehittämisessä. PRO FORMA DIDACTICA. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Kokkonen, M. 2010. Näyttötutkintojen järjestämisen laatu Opetushallituksen selvitysten näkökulmasta. Lähde Liikkeelle – Ammatillisten tutkintojen tiedotuslehti. Syksy 2010 s. 10-12
- Korkeakoski, E. & Silvennoinen, H. (toim.) 2008. Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino oy
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. 1998. L 21.8.1998/631
- Lindblom-Yläne S. & Nevgi, A. (toim.) 2009. Yliopisto-opettajan käsikirja. Helsinki: WSOY
- Lukka, K. & Tuomela, T-S. 1998. Testattuja ratkaisuja liikkeenjohdollisiin ongelmiin: konstruktiiivinen tutkimusote. Yritystalous 4/1998 s. 23-29.
- Näyttötutkinnot.fi -portaali.2010. [online] Tutkintotoimikuntien kotisivut. Viitattu 21.7.2011. [<http://www.nayttotutkinnot.fi/tutkintotoimikunnat.htm>]
- Opetushallitus. 2010. Näyttötutkinnot osoita osaamisesi joustavasti ja yksilöllisesti näyttötutkinnossa. Opetushallituksen näyttötutkinto esite. Tulostettu 17.7.2011 [http://www.edu.fi/download/130003_Nayttotutkinnot_esite_2010.pdf]

- Opetushallitus. 2011a. Näyttötutkinto-opas näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. Oppaat ja käsikirjat 2011:4. Viitattu 17.7.2011. [http://www.oph.fi/download/133192_Nayttotutkinto-opas_k.pdf]
- Opetushallitus. 2011b. [online] Näyttötutkintojen suorittaminen. Viitattu 31.7.2011 [http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/tutkinnon_suurittaminen]
- Rannikko, S. & Kekäläinen, A. (toim.) 2007. Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnoissa, välineitä näyttötutkintoprosessin toimijoille. AiHe –projekti. Opetushallituksen julkaisu. Helsinki: Hakapaino Oy
- Venna, M. (toim.) 2005. Ei kai palautetta turhaan kerättäisi – opiskelija palautteen kerääminen ja hyödyntäminen Helsingin yliopistossa. Helsinki: Yliopistopaino
- Ylikoski, T. 1999. Unohtuiko asiakas? Toinen uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Julkaisemattomat lähteet:
- Vacker, R. 2011. Aipal –palautejärjestelmä näyttötutkintojen suorittajille. Opetushallituksen koulutustilaisuus tutkinnon järjestäjille. Mikkeli 15.6.2011

Liitteet

1 (3)

LIITE 1. Aloituspalautekysely

ALOITUSPALAUTEKYSELY

Kysymyksiä on yhteensä 19 kpl.

Valtakunnalliset kysymykset

1. Sukupuoli

- nainen
 mies

2. Äidinkieli

- suomi
 ruotsi
 muu

3. Ikä

4. Korkein koulutus tai tutkinto, jonka olet suorittanut

5. Mitä kautta sait ensisijaisesti tiedon mahdollisuudesta suorittaa näyttötutkinto (valitse enintään kolme)

- oppilaitos tai sen www-sivut
 työvoimatoimisto tai sen www-sivut
 oppisopimustoimisto tai sen www-sivut
 muut www-sivut
 lehti-ilmoitus
 radio tai televisio
 ammattiliitto
 muu neuvontapiste
 työnantaja
 työkaveri, ystävä tai muu tuttava
 muu

6. Onko tarkoituksenesi suorittaa nyt

- koko tutkinto tutkinnon osa tai osia

(jatkuu)

HAKEUTUMINEN

1. Selvitettiinkö kanssasi, mitä osaamista sinulla on (aikaisemmat opinnot, työkokemus tai muu osaaminen)?

Kyllä Ei

2. Selvitettiinkö kanssasi, minkälaista ammattitaitoa valitsemassasi näyttötutkinnossa edellytetään?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit selvitykseen?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3. Kerrottiinko sinulle taloudellisista tukimuodoista, jotka liittyvät opiskeluun ja näyttötutkinnon suorittamiseen (esimerkiksi opintotuki, aikuiskoulutustuki, työvoimakoulutuksen etuudet)?

Kyllä Ei

4. Selvitettiinkö kanssasi sinulle soveltuvia opiskelutapoja, joita oppilaitoksella on mahdollisuus tarjota (esimerkiksi lähiopetus, verkko-opiskelu, etäopiskelu, työssäoppiminen)?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit selvittelyyn?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

5. Selvitettiinkö kanssasi, onko sinulla mahdollisia vaikeuksia liittyen opiskeluun tai tutkinnon suorittamiseen (esimerkiksi liittyen kieleen, lukemiseen, kirjoittamiseen, hahmottamiseen tai keskittymiseen)?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit selvittelyyn?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

6. Tehtiinkö kanssasi henkilökohtaistamista koskeva kirjallinen suunnitelma (suunnitelma on kuvaus muun muassa siitä, miten ja missä ammattitaito osoitetaan ja tarvittaessa hankitaan sekä mitä ohjausta tarvitaan)?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit suunnitelmaan?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon
(jatkuu)

KOULUTUKSEN/TUTKINNON JÄRJESTÄJÄN LISÄKYSYMYKSET**1. Miksi hakeuduit koulutukseen?**

- Ammatin hankkiminen
- Ammatin vaihtaminen
- Ammattitaidon kehittäminen
- Muu peruste

2. Selvitettiinkö kanssasi koulutukseen kuuluvan teorian laajuus ja sisältö?

- Kyllä Ei

3. Millainen motivaatio sinulla on tutkinnon teoriaopintoihin?

- Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

4. Selvitettiinkö kanssasi koulutukseen kuuluvien työharjoittelujaksojen laajuus ja pituus?

- Kyllä Ei

5. Miten kuvaisit omaa aktiivisuuttasi tutkinnon suorittajana?

- Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

6. Mitä haluaisit kehittää tai muuttaa koulutuksen sisällössä?**7. Muuta kommentoitavaa**

LIITE 2. Välipalautekysely**VÄLIPALAUTEKYSELY**

Kysymyksiä on yhteensä 23 kpl.

Valtakunnalliset kysymykset**1. Sukupuoli**

- nainen
 mies

2. Äidinkieli

- suomi
 ruotsi
 muu

3. Ikä**4. Korkein koulutus tai tutkinto, jonka olet suorittanut****5. Mitä kautta sait ensisijaisesti tiedon mahdollisuudesta suorittaa näyttötutkinto (valitse enintään kolme)**

- oppilaitos tai sen www-sivut
 työvoimatoimisto tai sen www-sivut
 oppisopimustoimisto tai sen www-sivut
 muut www-sivut
 lehti-ilmoitus
 radio tai televisio
 ammattiliitto
 muu neuvontapiste
 työnantaja
 työkaveri, ystävä tai muu tuttava
 muu

6. Onko tarkoituksenasasi suorittaa nyt

- koko tutkinto tutkinnon osa tai osia

(jatkuu)

TARVITTAVAN AMMATTITAITOON HANKKIMINEN (valmistava koulutus)

1. Oliko sinulla aikaisempaa osaamista liittyen tutkintovaatimuksiin?

Kyllä Ei

Kuinka paljon osaamistasi otettiin huomioon valmistavassa koulutuksessa?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

2. Miten tyytyväinen olit valmistavan koulutuksen laatuun?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3. Olitko perehtynyt näyttötutkinnossasi edellytettyyn ammattitaitoon?

Kyllä Ei

4. Vastasiko valmistava koulutus mielestäsi näyttötutkinnossasi edellytettyä ammattitaitoa?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

5. Sisältyikö koulutukseesi työpaikalla tapahtuvaa ammattitaidon hankkimista?

Kyllä Ei

Tukivatko työtehtävät tavoitteena olevan näyttötutkinnon ammattitaitovaatimuksia?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

6. Saitko oppilaitokselta (tai oppisopimustoimistolta) ohjausta käytännön työssä oppiessasi?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit ohjaukseen?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

7. Saitko työpaikalta ohjausta työssä oppimisen aikana?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit ohjaukseen?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

8. Seurattiinko kanssasi henkilökohtaistamista koskevan kirjallisen suunnitelman toteutumista?

Kyllä Ei

9. Kuinka paljon suoritettu koulutus lisäsi ammatillista osaamistasi?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon
(jatkuu)

KOULUTUKSEN/TUTKINNON JÄRJESTÄJÄN LISÄKYSYMYKSET**1. Miten kouluttajan ja opiskelijan vuorovaikutus on mielestäsi sujunut?**

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

2. Onko kouluttajien asiantuntemus ja ammattitaito vastanneet koulutuksen vaatimuksia?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3. Saitko riittävästi palautetta työtehtävien suorittamisesta?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

4. Ovatko välineet, tarvikkeet tilat ja oppimateriaali vastanneet koulutuksen vaatimuksia?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

5. Onko teoria opetus tukenut käytännön työssäoppimistasi?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

6. Onko koulutuksessa mielestäsi muutettavaa tai kehitettävää tähän mennessä?

Kyllä Ei

7. Mitä haluaisit kehittää tai muuttaa koulutuksen sisällössä?**8. Muuta kommentoitavaa**

LIITE 3. Päätöspalautekysely

PÄÄTTÖPALAUTEKYSELY

Kysymyksiä on yhteensä 27 kpl.

Valtakunnalliset kysymykset

1. Sukupuoli

- nainen
 mies

2. Äidinkieli

- suomi
 ruotsi
 muu

3. Ikä

4. Korkein koulutus tai tutkinto, jonka olet suorittanut

5. Mitä kautta sait ensisijaisesti tiedon mahdollisuudesta suorittaa näyttötutkinto (valitse enintään kolme)

- oppilaitos tai sen www-sivut
 työvoimatoimisto tai sen www-sivut
 oppisopimustoimisto tai sen www-sivut
 muut www-sivut
 lehti-ilmoitus
 radio tai televisio
 ammattiliitto
 muu neuvontapiste
 työnantaja
 työkaveri, ystävä tai muu tuttava
 muu

6. Onko tarkoituksenesi suorittaa nyt

- koko tutkinto tutkinnon osa tai osia

(jatkuu)

TUTKINNON SUORITTAMINEN

1. Oliko sinulla aikaisempaa osaamista, joka voitiin ottaa huomioon tutkinnon suorittamisessa?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit osaamisesi huomioon ottamiseen?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

2. Suunniteltiinko tutkintotilaisuuksien käytännön järjestelyjä kanssasi?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit järjestelyihin?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3. Osoititko osaamisesi käytännön työtehtävissä muualla kuin oppilaitoksessa?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit näihin tutkintotilaisuuksiin?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

4. Kysyttiinkö sinulta näyttötutkinnon suorittamisen yhteydessä myös omaa arviotasi tutkintosuorituksesta?

Kyllä Ei

5. Kerrottiinko sinulle arvioinnin tulos näyttötutkinnon suorittamisen yhteydessä?

Kyllä Ei

Miten tyytyväinen olit arvioinnin perusteluihin?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3 (4)

TARVITTAVAN AMMATTITAITOON HANKKIMINEN (valmistava koulutus)**1. Oliko sinulla aikaisempaa osaamista liittyen tutkintovaatimuksiin?** Kyllä Ei**Kuinka paljon osaamistasi otettiin huomioon valmistavassa koulutuksessa?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**2. Miten tyytyväinen olit valmistavan koulutuksen laatuun?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**3. Olitko perehtynyt näyttötutkinnossasi edellytettyyn ammattitaitoon?** Kyllä Ei**4. Vastasiko valmistava koulutus mielestäsi näyttötutkinnossasi edellytettyä ammattitaitoa?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**5. Sisältyikö koulutukseesi työpaikalla tapahtuvaa ammattitaidon hankkimista?** Kyllä Ei**Tukivatko työtehtävät tavoitteena olevan näyttötutkinnon ammattitaitovaatimuksia?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**6. Saitko oppilaitokselta (tai oppisopimustoimistolta) ohjausta käytännön työssä oppiessasi?** Kyllä Ei**Miten tyytyväinen olit ohjaukseen?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**7. Saitko työpaikalta ohjausta työssä oppimisen aikana?** Kyllä Ei**Miten tyytyväinen olit ohjaukseen?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon**8. Seurattiinko kanssasi henkilökohtaistamista koskevan kirjallisen suunnitelman toteutumista?** Kyllä Ei**9. Kuinka paljon suoritettu koulutus lisäsi ammatillista osaamistasi?** Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon
(jatkuu)

4 (4)

KOULUTUKSEN/TUTKINNON JÄRJESTÄJÄN LISÄKYSYMYKSET**1. Miten kouluttajan ja opiskelijan vuorovaikutus on mielestäsi sujunut?**

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

2. Ovatko välineet, tarvikkeet tilat ja oppimateriaali vastanneet koulutuksen vaatimuksia?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

3. Miten mielestäsi kolmikannan (työnantajan, työntekijän ja oppilaitoksen edustajan) yhteistyö toteutui tutkintotilaisuuksissa?

Ei/en lainkaan Hieman Jonkin verran Melko paljon Erittäin paljon

4. Kerrottiinko sinulle mihin tutkintotilaisuuden arviointi perustui?

Kyllä Ei

5. Onko tutkintotilaisuuksissa mielestäsi jotain kehitettävää?

Kyllä Ei

6. Jos vastasit kyllä edelliseen kysymykseen, niin mitä kehittäisit tai muuttaisit tutkintotilaisuuksissa?**7. Muuta kommentoitavaa**